

מתניתין:

דאי בעי מפקר להו לנכסיה [מתוך שאם ירצה להפקיר נכסין] והוי עני (וחזו) [וחזו] ליה העירוב לאכילה – השתא נמי, שלא הפקיר נכסיו, חשוב העירוב כאילו חזי ליה.

דתנן: מאכילין את העניים דמאי, משום שרוב עמי הארץ מעשרים, וחומרא דרבנן בעלמא היא [רש"י ברכות דף מז א], ולכן לא גזרו אותה על העניים.

וכן מאכילין גם את האכסניא [חיילות מלכי לא-ב] ישראל שמטילין את מזונותיהם על בני העיר [דמאי], דהוו להו כעניים, שהרי אינן בבתיהן.

אמר רב הונא: תנא בברייתא:

בית שמאי אומרים: אין מאכילים את העניים דמאי.

ובית הלל אומרים: מאכילין את העניים דמאי.

שנינו במשנה: מערבין במעשר ראשון שנטלה תרומתו:

ותמהינן: פשיטא?!

ומשנינן: לא צריכא לאשמועינן, אלא במעשר ראשון שלא ניטלה ממנו אלא "תרומתו" שהיא תרומת מעשר, אבל לא ניטלה התרומה הגדולה.

מערבין בדמאי [תבואה שנלקחה מעם הארץ, שגזרו חכמים שיהיה אדם חייב לעשר אותה, על אף שרוב עמי הארץ מעשרים].

וכן מערבים במעשר ראשון שנטלה ממנו תרומתו; ובמעשר שני או בהקדש שכבר נפדו; והכהנים מערבין בחלה⁵⁰.

אבל אין מערבין לא בטבל; ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו; ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו, כיון שכל אלו אסורין הן באכילה. ואף על גב שיכול לפדות ולהתיר את המעשר שני וההקדש, השתא מיהא לא פדה, ואסורין הן.

גמרא:

והוינן בה: לסומכוס, דסבירא ליה במשנה קמא דפירקין, שאוכל שאסור לזה ומותר לזה אין מערבין בו, תיקשי: דמאי – אמאי מעשרין בו? הא לא חזי ליה!

שעל אף שלעניים מותר הדמאי [כדלקמן], מכל מקום אמאי מעשר בו אפילו העשיר [תוספות]!?

ומשנינן: כיון דמאי מותר הוא לעניים, אף שזה שעירב בו עשיר הוא, אמרינן: מיגו

עירוב. דאמרינן "כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני".

ורבי עקיבא איגר תמה על זה.

50. [ובתרומה. אבל ישראל, לא, וכסומכוס דריש פירקין, תוספות יום טוב. אבל ברא"ש

ונראה מדברי רבינו עקיבא איגר שלפי הטעם שאסור לקנות בית באסורי הנאה, ניחא ליה, דאף בדיעבד לא הוי עירוב. ומשום

והיינו, אם הפריש תחילה תרומה גדולה כדין – שוב אין לו להפריש מן המעשר, אלא תרומת מעשר. ולא יפריש גם תרומה גדולה וגם תרומת מעשר מן המעשר.

אמר ליה רב פפא לאביי: אי הכי – דהכי דרשת קרא – אפילו אם הקדימו ליתן לכהן את המעשר הראשון כשנתמרחא כבר התבואה בכרי, נמי נימא: אין מפרישין מן המעשר אלא תרומת מעשר, ולא שתי תרומות, תרומה גדולה ותרומת מעשר!?

אמר ליה אביי: עליך [בשבילך] אמר קרא אחרנא בענין הלויים: מכל (מעשרותיכם) [מתנותיכם, על פי רש"י בחומש, וגליון ברכות מז ב, ותוספות כאן. ודלא כהב"ח] תרימו את כל תרומת ד'.

דמשמע "כל צד תרומה שבו – חייבים להפריש ממנו" [רש"י ברכות דף מז ב].

ומפרשינן: ומה ראית לדרוש כך?

כלומר: מהיכי תיתי לדרוש "מכל מתנותיכם" על כל מעשר ראשון שהקדימו בכרי?⁵¹

ומשנינן: האי – שהקדימו אחר שנתמרח בכרי – אידגן [נעשה דגן], וכיון דאיכרי "דגן" חלה עליו רשות כהן תחלה, דכתיב בתרומה "ראשית דגנך" תתן לו.

והאי – כשהקדימו בשבלין – לא אידגן, ולא חלה עליו רשות כהן [לשון רש"י ברכות

שמן הדין מפרישים מן התבואה תרומה גדולה תחילה, ד"ראשית" קרייה רחמנא לתרומה גדולה.

ואם הפריש מעשר ראשון תחילה, צריך ליטול מן המעשר הראשון תרומה גדולה.

אלא, הכא מיירי כגון שהערים הלוי על הכהן והקדימו לקחת את המעשר הראשון לפני שבא הכהן לקבל את התרומה הגדולה.

והיה זה כשהיתה התבואה עדיין בשבלין [שלא נתמרחא עדיין בכרי, שהוא גמר מלאכת התבואה. כי רק לאחר מירוח נעשית התבואה "טבולה" לתרומה].

וקא משמע לו מתניתין: כיון דבשבליים הקדימו – אין המעשר שקיבל הלוי חייב בתרומה גדולה.

וכדרכי אבהו אמר ריש לקיש.

דאמר רבי אבהו אמר ריש לקיש: מעשר ראשון שהקדימו – לוי לכהן – לקחתו כשהיתה עדיין התבואה בשבלין – פטור מתרומה גדולה!

שנאמר "והרמותם ממנו" [מן המעשר] תרומת ד', מעשר מן המעשר."

ולשון הכתוב מיותר הוא, דמצי למיכתב "והרמתם ממנו תרומת ד' – מעשר".

אלא בא הכתוב ללמד: דוקא "מעשר" מן המעשר אמרתי לך להפריש.

51. אמאי לא נימא: כשהקדימו בכרי יש חילוק בין הקדימו קודם ש"הוקבע" למעשר [כגון לפני "ראית פני הבית"], דפטור הוא מתרומה גדולה, וכמו בהקדימו בשבלין. ובין הקדימו הלוי אחר

מבואר: דנקט כהנים בחלה מפני שהוא מצוי להם, והוא הדין לישראל, וכחכמים דריש פירקין].

דף מז ב]. ולפיכך מסתברא לפרש כן המקראות [ריטב"א].

שנינו במשנה: ומערבין במעשר שני והקדש שנפדו:

ותמהינן: פשיטא.

ומשנינן: לא צריכא להשמיענו, אלא היכא שנתן בפדיון רק את הקרן, ולא נתן את החומש, שחייבים הבעלים להוסיף כשפודין את שלהם.

וקא משמע לן תנא דמתניתין דאין החומש מעכב, אלא הותרו ההקדש והמעשר שני באכילה.

שנינו במשנה: אבל לא בטבל.

ותמהינן: פשיטא!

ומשנינן: לא צריכא להשמיענו, אלא שאין מערבין אפילו בטבל טבול – לתרומה ומעשר – מדרבנן בעלמא.

וכגון שזרעו בעצין שאינו נקוב, שאינו "טבול" אלא מדרבנן.

שנינו במשנה: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו:

ותמהינן: פשיטא!?

ומשנינן: לא צריכא להשמיענו, אלא היכא שהקדימו לוי לכהן ליטול מעשר, כשכבר נתמרחח התבואה בכרי, ונטלה ממנו תרומת מעשר מן המעשר, ולא נטלה ממנו עדיין תרומה גדולה [והיינו "תרומתו" דמתניתין, וראה מה שכתבו תלמידי רבינו יונה בכרכות שם].

מהו דתימא אפילו כשהקדימו הלוי לכהן אחר שנעשה כרי אין חייב הלוי בתרומה גדולה, וכדאמר ליה רב פפא לאביי לעיל: אי הכי, אפילו הקדימו בכרי נמי יהיה פטור מתרומה גדולה.

קא משמע לן מתניתין דחייב אף בתרומה. וכדשני ליה אביי: עליך אמר קרא "מכל מעשרותיכם".

וכיון שכן, עדיין טבל הוא, ואין מערבין בו.

שנינו במשנה: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו:

ותמהינן: פשיטא!?

ומשנינן: לא צריכא להשמיענו אלא כשפדאן, אבל לא פדאן כהלכתן.

מעשר שני – כגון שפדאן על גב אסימון [מעה בלי צורה] דלא מהני לפדיון, כיון דרחמנא אמר בפדיון מעשר שני "וצרת"

מסתבר למידרש קראי בהיפוך.

והריטב"א הסכים עם פירוש רש"י. ותירץ ששאל לו, משום דהוה משמע ליה דמגופיה דקרא מוכח דמיירי בהקדימו בכרי. ולהכי אמר: ומה ראית במקראות עצמן לומר כן. ובשפת אמת כתב: באמת איכא סברא למימר איפכא, ראה שם. וכן כתב גם הרש"ש.

ש"הוקבע" למעשר, שחייב בתרומה גדולה [תוספות].

אך רש"י מפרש כפשוטו! מנא לן לדרוש קרא דמחייב בתרומה גדולה על הקדימו בכרי, וקרא דפוטר על הקדימו בשבלין, אימא איפכא!?

והתוספות תמהו על פירוש זה, דודאי לא

הכסף בידך, ודרשינן: יפדנו על כסף שיש עליו צורה.

הקדש — כגון שהיללו על גב קרקע.

דרחמנא אמר — בפרשת הקדש קרקעות, כשפודין אותן הבעלים — "ונתן הכסף וקם לו"⁵².

מתניתין:

השולח עירוב תחומין שלו ביד הרש שוטה וקטן, שאינם בני הקנאת שביתה [רש"י בגמרא].

או השולח עירובי תחומין ביד מי שאינו מודה בעירוב, דהיינו ביד כותי [כדמפרש בגמרא] — אינו עירוב⁵³.

ואם אמר לאחר לקבלו ממנו [מן החרש שוטה וקטן, או הכותי] ולהניחו לשם עירוב, הרי זה עירוב.

כלומר: הרי זה סומך עליו שיניחנו לשם עירוב, ובגמרא מפרש לה.

גמרא:

ותמהינן: וכי קטן לא נעשה שליח להניח את העירוב?!

והאמר רב הונא: קטן גובה את העירוב של החצר מכל בני החצר, ומערב עבורם עירוב חצירות.

ומשנינן: לא קשיא:

כאן — במתניתין שאינו נעשה שליח — בעירובי תחומין.

כאן — דרב הונא — בעירובי חצירות⁵⁴.

שנינו במשנה: או ביד מי שאינו מודה בעירוב:

ומפרשינן: מאן [מי הוא שאינו מודה בעירוב]?

אמר רב חסדא: כותאי [כותים].

שנינו במשנה: ואם אמר לאחר לקבלו הימנו, הרי זה עירוב:

ותמהינן: וליחוש דילמא לא ממטי ליה [ונחוש שמא לא יביאנו הקטן או הכותי לידי אותו אחר]?!
אבל עירובי תחומין "אקנויי שביתה" הוא,

52. כלומר: דכתיב "ויסוף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו" [ודרשינן להאי קרא בכלל [ויסף] ופרט [כסף] וכלל [והיה לו]]. ומה הפרט מפורש דבר המיטלטל, אף כל דבר המיטלטל, לאפוקי קרקעות. תוספות.

53. שכל החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו, ושמא שקר הוא מעיד כשאומר שהביאו שם במקום שצווה. ואפילו ימצא שם העירוב, שמא לא הניחו שם על מנת כן [רבינו יהונתן].

54. שהקטן יכול לגבות את העירוב מכל בני החצר וליתנם בבית אחד שבחצר, משום "דערובי רשותיהו בעלמא" הוא, הלכך ממילא מערב.

ואף על גב דאין מעשה קטן כלום, לא איכפת לן, כדתנן לקמן "בעל הבית שהיה שותף עם שכניו — שלא לשם עירוב — אין צריך לערב".

אבל עירובי תחומין "אקנויי שביתה" הוא,

לב-א

בכל מערבין

לב-ב

מח

ציור מס' 3